

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

28. april 2022 *

»Præjudiciel forelæggelse – toldunion – ret til tilbagebetaling eller betaling af pengebeløb, som en medlemsstat har opkrævet eller nægtet i strid med EU-retten – antidumpingtold, importafgifter, eksportrestitutioner og økonomiske sanktioner – begrebet »i strid med EU-retten« – urigtig fortolkning eller anvendelse af EU-retten – konstatering af, at der foreligger en tilsidesættelse af EU-retten, foretaget af en af Unionens retsinstanser eller en national ret – ret til betaling af renter – periode, for hvilken der skal betales renter«

I de forenede sager C-415/20, C-419/20 og C-427/20,

angående tre anmodninger om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg, Tyskland) ved afgørelser af 20. august 2020 og af 1. september 2020, indgået til Domstolen den 7., 8. og 10. september 2020, i sagerne

Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions GmbH (C-415/20),

F. Reyher Nchfg. GmbH & Co. KG vertr. d. d. Komplementärin Verwaltungsgesellschaft F. Reyher Nchfg. mbH (C-419/20)

mod

Hauptzollamt Hamburg (C-415/20 og C-419/20),

og

Flexi Montagetechnik GmbH & Co. KG

mod

Hauptzollamt Kiel (C-427/20),

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Prechal, og dommerne J. Passer (refererende dommer), F. Biltgen, N. Wahl og M.L. Arastey Sahún,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: T. Čapeta,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions GmbH ved Rechtsanwälte M. Niestedt og K. Göcke,
- F. Reyher Nchfg. GmbH & Co. KG vertr. d. d. Komplementärin Verwaltungsgesellschaft F. Reyher Nchfg. mbH ved Rechtsanwälte S. Pohl og J. Sparr,
- Flexi Montagetechnik GmbH & Co. KG ved Rechtsanwalt H. Bleier,
- den nederlandske regering først ved M.K. Bulterman, M.L. Noort og J.M. Hoogveld, derefter ved M.K. Bulterman og J.M. Hoogveld, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved R. Pethke og M. Salyková, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 13. januar 2022,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningerne om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af de EU-retlige principper om tilbagebetaling af pengebeløb, som medlemsstaterne har opkrævet i strid med EU-retten, samt om betaling af renter heraf.
- 2 Anmodningerne er blevet indgivet i forbindelse med tre tvister, den første mellem Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions GmbH (herefter »Gräfendorfer«) og Hauptzollamt Hamburg (hovedtoldkontoret i Hamburg, Tyskland), den anden mellem F. Reyher Nchfg. GmbH & Co. KG vertr. d. d. Komplementärin Verwaltungsgesellschaft F. Reyher Nchfg. mbH (herefter »Reyher«) og samme hovedtoldkontor og den tredje mellem Flexi Montagetechnik GmbH & Co. KG (herefter »Flexi Montagetechnik«) og Hauptzollamt Kiel (hovedtoldkontoret i Kiel, Tyskland) vedrørende krav om dels tilbagebetaling af pengebeløb betalt af disse forskellige selskaber af forskellige grunde til disse to hovedtoldkontorer, dels betaling af renter af disse beløb.

Retsforskrifter

EU-retten

Toldlovgivningen

- 3 Rådets forordning (EØF) nr. 2913/92 af 12. oktober 1992 om indførelse af en EF-toldkodeks (EFT 1992, L 302, s. 1, herefter »EF-toldkodeksen«) er blevet ophævet og erstattet af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 952/2013 af 9. oktober 2013 om EU-toldkodeksen (EUT 2013, L 269, s. 1, berigtiget i EUT 2013, L 287, s. 90, herefter »EU-toldkodeksen«).
- 4 EF-toldkodeksens artikel 236, stk. 1, fastsatte bl.a.:
- »Godtgørelse af import- eller eksportafgifter ydes, hvis det godtgøres, at det pågældende beløb på betalingstidspunktet ikke var skyldigt efter lovgivningen [...]
- [...]«
- 5 EF-toldkodeksens artikel 241 bestemte bl.a.:
- »Toldmyndighedernes godtgørelse af import- eller eksportafgifter samt eventuel låne- eller morarente opkrævet i forbindelse med betalingen medfører ikke, at myndighederne skal betale rente. Der betales dog rente,
- når en afgørelse om, at en anmodning om godtgørelse skal imødekommes, ikke er fuldbyrdet inden for en frist på tre måneder, efter at den er truffet
 - når det følger af nationale bestemmelser.
- [...]«
- 6 EU-toldkodeksens artikel 116 med overskriften »Almindelige bestemmelser« er affattet således:
- »1. Med forbehold af de betingelser, der er fastsat i denne afdeling, skal der ydes godtgørelse af eller fritagelse for import- eller eksportafgiftsbeløb på grundlag af følgende:
- a) for meget opkrævede import- eller eksportafgiftsbeløb
- [...]
- c) fejl begået af de kompetente myndigheder
- [...]
6. Godtgørelse giver ikke anledning til, at de pågældende toldmyndigheder skal betale rente.

Der betales dog rente, når en afgørelse om at indrømme godtgørelse ikke er gennemført senest tre måneder efter den dato, hvor denne afgørelse blev truffet, medmindre den manglende overholdelse af tidsfristen skyldes forhold, som toldmyndighederne ikke havde kontrol over.

I så fald betales der rente fra datoen for tremånedersperiodens udløb indtil datoen for godtgørelsen. [...]

[...]«

Lovgivningen om eksportrestitutioner for landbrugsprodukter

7 Kommissionens forordning (EF) nr. 800/1999 af 15. april 1999 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT 1999, L 102, s. 11), som den forelæggende ret har henvist til, er blevet ophævet og erstattet af Kommissionens forordning (EF) nr. 612/2009 af 7. juli 2009 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EUT 2009, L 186, s. 1).

8 Artikel 51, stk. 1, i forordning nr. 800/1999 bestemte bl.a.:

»Hvis det konstateres, at en eksportør med henblik på at opnå en eksportrestitution har ansøgt om en restitution, der er større end den, vedkommende har ret til, er restitutionen for den pågældende udførsel den restitution, der gælder for den faktisk foretagne udførsel, nedsat med et beløb svarende til:

- a) halvdelen af forskellen mellem den restitution, der er ansøgt om, og den restitution, der gælder for den faktisk foretagne udførsel
- b) to gange forskellen mellem den restitution, der er ansøgt om, og den gældende restitution, hvis eksportøren forsætligt har afgivet urigtige oplysninger.

[...]«

9 Artikel 48, stk. 1, i forordning nr. 612/2009 gengiver de bestemmelser, som tidligere var angivet i artikel 51, stk. 1, i forordning nr. 800/1999.

Tysk ret

Lov om skatter og afgifter

10 Abgabenordnung (lov om skatter og afgifter) (BGBl. 2002 I, s. 3866) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisterne i hovedsagerne (herefter »lov om skatter og afgifter«), bestemmer følgende i § 1 med overskriften »Anvendelsesområde«:

»1. Denne lov gælder for alle skatter og afgifter, herunder tilbagebetaling af skatter og afgifter, der reguleres af tysk ret eller af EU-retten, for så vidt som de administreres af forbundsstatens eller delstaternes skattemyndigheder. Den finder kun anvendelse med forbehold af EU-retten.

[...]

3. Med forbehold af EU-retten finder bestemmelserne i denne lov tilsvarende anvendelse på andre fiskale forpligtelser. [...]«
- 11 Lovens § 3 med overskriften »Skatter og afgifter samt andre fiskale forpligtelser« fastsætter bl.a.:
- »1. Skatter og afgifter er pengeydelse, som ikke udgør en modydelse for en særlig præstation, og som af indtægtsgrunde opkræves af offentlige organer hos enhver, der opfylder kriterierne for at være omfattet af skatte- og afgiftsloven; [...]
- [...]
3. Import- og eksportafgifter i henhold til EU-toldkodeksens artikel 5, nr. 20) og 21), er afgifter i denne lovs forstand [...]
4. Ved andre fiskale forpligtelser forstås:
- [...]
- 4) renter i henhold til denne lovs §§ 233-237 [...]
- [...]
- 8) renter af import- og eksportafgifter i henhold til EU-toldkodeksens artikel 5, nr. 20) og 21)
- [...]«
- 12 Nævnte lovs § 37 med overskriften »Krav vedrørende skyldige skatter og afgifter« bestemmer:
- »1. Krav vedrørende skyldige skatter og afgifter er skatter og afgifters forfald, krav på skatte- og afgiftsgodtgørelse, [...] krav på andre fiskale forpligtelser, krav på tilbagebetaling i henhold til stk. 2 samt krav, som er fastsat i konkrete skatte- og afgiftslove, på tilbagebetaling af skatter og afgifter.
2. Såfremt en skat eller afgift, skatte- og afgiftsgodtgørelse [...] eller en anden fiskal forpligtelse er blevet betalt eller tilbagebetalt uden retlig grund, har den, for hvis regning betalingen er foretaget, over for modtageren af betalingen krav på tilbagebetaling af det betalte eller tilbagebetalte beløb. [...]

13 Samme lovs § 233 med overskriften »Princip« bestemmer:

»Krav vedrørende skyldige skatter og afgifter (§ 37) forrentes kun, såfremt dette er fastsat ved lov. [...]«

14 § 236 i lov om skatter og afgifter med overskriften »Procesrenter af tilbagebetalingsbeløb« har følgende ordlyd:

»1. Hvis en fastsat skat eller afgift nedsættes, eller en tilbagebetaling heraf indrømmes ved en retskraftig retsafgørelse eller på grundlag af en sådan afgørelse, skal det omhandlede beløb med forbehold af stk. 3 forrentes fra sagens anlæggelse til tilbagebetalingen. Hvis det beløb, der skal tilbagebetales, først er blevet betalt, efter at sagen er anlagt, påløber der renter fra betalingsdatoen.

[...]«

Loven om gennemførelse af de fælles markedsordninger og direkte betalinger

- 15 Gesetz zur Durchführung der gemeinsamen Marktorganisationen und der Direktzahlungen (Marktorganisationsgesetz) (lov om gennemførelse af de fælles markedsordninger og direkte betalinger) af 7. november 2017 (BGBl. 2017 I, s. 3746) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen i sag C-415/20 (herefter »loven om gennemførelse af de fælles markedsordninger og direkte betalinger«), fastsætter følgende i § 6 med overskriften »Begunstigelser«:

»1. Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft [(forbundsministeriet for fødevarer og landbrug, Tyskland)] kan [...] ved bekendtgørelse, der ikke skal godkendes af Bundesrat [(forbundsrådet, Tyskland)], for så vidt som det er nødvendigt for at gennemføre

- 1) bestemmelser og retsakter [...] vedrørende produkter, der er omfattet af en fælles markedsordning [...] for så vidt angår
a) eksportrestitutioner

[...]

vedtage procedurebestemmelser og bestemmelser, der præciserer betingelserne for og størrelsen af disse begunstigelser, for så vidt som de er fastsat, kan fastsættes eller er begrænset [...]

[...]«

- 16 Denne lovs § 14 med overskriften »Renter« bestemmer:

»1. Skyldige beløb til tilbagebetaling af en begunstivelse eller for misligholdelse af enhver forpligtelse tillægges renter med fem procentpoint over basisrentesatsen fra forfaldsdagen. [...]

2. Skyldige beløb med hensyn til en begunstivelse eller intervention tillægges renter fra det tidspunkt, hvor sagen indbringes for retten, i overensstemmelse med §§ 236, 238 og 239 [i lov om skatter og afgifter]. De giver derudover ikke anledning til betaling af renter.«

Tvisterne i hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

Sag C-415/20

- 17 Gräfendorfer er et selskab med hjemsted i Tyskland, der eksporterer fjerkræslagtekroppe til tredjelande.

- 18 Hovedtoldkontoret i Hamburg afslog at tildele selskabet eksportrestitutioner for de fjerkræslagtekroppe, som selskabet havde eksporteret til tredjelande mellem januar og juni 2012, med den begrundelse, at de måtte anses for ikke at være af »sædvanlig handelskvalitet« som omhandlet i EU-lovgivningen om eksportrestitutioner for landbrugsprodukter, eftersom de for det første ikke var fuldstændigt plukkede og for det andet havde for mange indvolde. Hovedtoldkontoret pålagde ligeledes selskabet en økonomisk sanktion med den begrundelse, at det havde ansøgt om en eksportrestitution, der var større end den, det havde ret til. Gräfendorfer indgav en administrativ klage over dette afslag og herefter en anden klage over den økonomiske sanktion.

- 19 Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg, Tyskland) fastslog efterfølgende i forbindelse med retssager anlagt af to andre selskaber end Gräfendorfer, at nogle få fjer og en vis mængde indvolde i fjerkræslagetekroppe i lyset af dom af 24. november 2011, Gebr. Stolle og Doux Geflügel (C-323/10 – C-326/10, EU:C:2011:774), skulle anses for at være et forhold, der ikke var til hinder for tildeling af eksportrestitutioner for disse produkter.
- 20 På baggrund af denne dom besluttede hovedtoldkontoret i Hamburg at tildele Gräfendorfer de eksportrestitutioner, som selskabet havde ansøgt om, og tilbagebetale den økonomiske sanktion, som det var blevet pålagt.
- 21 Ved skrivelse af 16. april 2015 anmodede Gräfendorfer hovedtoldkontoret om betaling af renter af både disse eksportrestitutioner og af denne økonomiske sanktion for samtlige de perioder, hvori selskabet ulovligt var blevet frataget muligheden for at råde over de hertil svarende pengebeløb. Hovedtoldkontoret gav afslag på først denne anmodning og dernæst på den administrative klage, som Gräfendorfer indgav over afslaget på anmodningen.
- 22 Den 23. maj 2018 anlagde Gräfendorfer en sag ved den forelæggende ret, hvorved selskabet i det væsentlige gjorde gældende, at EU-retten giver enhver borger, som af en national myndighed er blevet nægtet betaling af eller pålagt at betale et hvilket som helst pengebeløb i strid med EU-retten, ret til – foruden betalingen eller tilbagebetalingen af dette pengebeløb – betaling af renter for hele den periode, hvori det pågældende beløb ikke har været til rådighed.
- 23 I forelæggelsesafgørelsen har Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg) for det første anført, at ingen bestemmelse i EU-retten eller national ret, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, gør det muligt at imødekomme Gräfendorfers anmodning om betaling af renter, og at løsningen af tvisten på dette punkt derfor afhænger af spørgsmålet om, hvorvidt kravet om renter kan forstås i lyset af de principper, som Domstolen har udviklet inden for rammerne af sin praksis vedrørende de nationale myndigheders tilbagebetaling af pengebeløb, som er blevet opkrævet af borgerne i strid med EU-retten.
- 24 Den forelæggende ret har for det andet anført, at det følger af denne retspraksis, at EU-retten giver borgerne ret til ikke alene tilbagebetaling fra de kompetente nationale myndigheder af enhver skat, afgift eller told, som de har betalt i strid med EU-retten, men også til erstatning, i form af betaling af renter, af det tab, der er forårsaget af den manglende rådighed over det pågældende skatte-, afgifts- eller toldbeløb, for hele den periode, hvori dette beløb ikke har været til rådighed (dom af 19.7.2012, Littlewoods Retail m.fl., C-591/10, EU:C:2012:478, af 27.9.2012, Zuckerfabrik Jülich m.fl., C-113/10, C-147/10 og C-234/10, EU:C:2012:591, og af 18.4.2013, Irimie, C-565/11, EU:C:2013:250). Den forelæggende ret har imidlertid anført, at et af de i hovedsagen omhandlede pengebeløb ikke udgør en skat, en afgift eller en told, men en økonomisk sanktion (dom af 11.7.2002, Käserei Champignon Hofmeister, C-210/00, EU:C:2002:440).
- 25 Ifølge den forelæggende ret kan der herske rimelig tvivl om, hvorvidt en sådan økonomisk sanktion skal anses for at være blevet betalt i strid med EU-retten som omhandlet i den nævnte retspraksis. Den pågældende nationale myndigheds tilbagebetaling af beløbet er nemlig ikke sket som følge af, at en national ret har annulleret, eller Domstolen har fastslået ugyldigheden af en eller flere retsakter udstedt i medfør af henholdsvis national ret eller EU-retten, på grundlag af hvilken eller hvilke denne økonomiske sanktion er blevet pålagt, men som følge af en dom, hvori Domstolen præjudicielt har fortolket EU-retten på en måde, som ikke svarer til den fortolkning, som denne myndighed tidligere har anlagt heraf, og som den har lagt til grund for pålæggelsen af den nævnte økonomiske sanktion. Den forelæggende ret er derfor af den opfattelse, at det er

nødvendigt at forelægge Domstolen spørgsmålet herom, idet den hælder til den opfattelse, at såfremt en national myndighed har pålagt en borger en økonomisk sanktion på grundlag af en urigtig fortolkning af EU-retten, skal denne økonomiske sanktion anses for at være pålagt i strid med EU-retten, og tilbagebetalingen af sanktionsbeløbet skal følgelig give anledning til betaling af renter for hele den periode, hvori dette beløb ikke har været til rådighed for borgeren.

- 26 For det tredje har Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg) anført, at i mangel af EU-retlige bestemmelser, der fastlægger de nærmere regler, i henhold til hvilke for sen betaling af eksportrestitutioner og tilbagebetaling af en økonomisk sanktion som den i hovedsagen omhandlede skal give anledning til rentebetaling, skal dette spørgsmål anses for at henhøre under hver medlemsstats nationale ret. I tysk ret er rentebetaling ikke gjort til et almindeligt princip, men kun foreskrevet i præcist afgrænsede tilfælde, som tvisten i hovedsagen ikke er omfattet af. Ifølge bestemmelserne i tysk ret og navnlig bestemmelserne i loven om gennemførelse af de fælles markedsordninger og direkte betalinger har en borger for det første ret til betaling af renter af eksportrestitutioner, såfremt den pågældende har anlagt et søgsmål til prøvelse af den afgørelse, hvorved den kompetente nationale myndighed ulovligt har afslået at tildele vedkommende disse eksportrestitutioner, men ikke såfremt denne borger, i lighed med Gräfendorfer, blot har indgivet en administrativ klage over en sådan afgørelse. Der er heller ikke fastsat bestemmelser om rentebetaling i tilfælde af tilbagebetaling af en uberettiget økonomisk sanktion. Under alle omstændigheder skal der for det andet, selv i tilfælde, hvor borgeren har anlagt sag, først betales renter fra sagens anlæggelse og ikke fra datoen for den kompetente myndigheds afgørelse.
- 27 Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt disse bestemmelser, der medfører, at en borger, som først ulovligt har fået afslag på tildeling af eksportrestitutioner og derefter har fået dem tildelt for sent, og som med urette er blevet pålagt en økonomisk sanktion, helt eller delvist fratages den kompensation, som den pågældende ville kunne kræve i form af rentebetaling, for den manglende rådighed over de pågældende beløb, er i overensstemmelse med det effektivitetskrav, der er rammen om medlemsstaternes procesautonomi.
- 28 På denne baggrund har Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Foreligger medlemsstaternes forpligtelse i henhold til EU-retten til at tilbagebetale afgifter, som er opkrævet i strid med EU-retten, med tillæg af renter, også i tilfælde, hvor grunden til tilbagebetalingen ikke er, at [Domstolen] har fastslået, at retsgrundlaget er i strid med EU-retten, men derimod Domstolens fortolkning af en (under)position i den kombinerede nomenklatur i [bilag I til Rådets forordning (EØF) nr. 2658/87 af 23. juli 1987 om told- og statistiknomenklaturen og den fælles toldtarif (EFT 1987, L 256, s. 1)]?
- 2) Kan principperne for det EU-retlige rentekrav, som [Domstolen] har udviklet, også overføres til betalingen af eksportrestitutioner, som myndigheden i medlemsstaten har nægtet i strid med EU-retten?«

Sag C-419/20

- 29 Reyher er et selskab med hjemsted i Tyskland, som i 2010 og 2011 importerede skruer til Den Europæiske Union fra et selskab med hjemsted i Indonesien, som er et datterselskab af et andet selskab med hjemsted i Kina.

- 30 Hovedtoldkontoret i Hamburg var af den opfattelse, at disse skruer skulle anses for at have oprindelse i Kina, og at de derfor ved import til Unionen skulle pålægges den antidumpingtold, der er indført ved Rådets forordning (EF) nr. 91/2009 af 26. januar 2009 om indførelse af en endelig antidumpingtold på importen af visse skruer, bolte, møtrikker og lignende varer af jern eller stål med oprindelse i Folkerepublikken Kina (EUT 2009, L 29, s. 1). Hovedtoldkontoret traf derfor afgørelse om, at Reyher skulle betale denne antidumpingtold.
- 31 Reyher betalte antidumpingtolden, men anlagde sag til prøvelse af denne afgørelse ved Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg).
- 32 Ved afgørelse af 3. april 2019 fastslog denne ret, at den antidumpingtold, der var blevet pålagt Reyher, ikke var skyldig efter lovgivningen, idet hovedtoldkontoret i Hamburg ikke havde godtgjort, at de skruer, som selskabet havde importeret til Unionen, havde oprindelse i Kina.
- 33 I maj 2019 tilbagebetalte hovedtoldkontoret den pågældende antidumpingtold til Reyher. Det afslog derimod at betale selskabet renter af beløbet for perioden fra betalingen af tolden til tilbagebetalingen heraf, og efterfølgende afslog det den administrative klage over afslaget, som selskabet indgav.
- 34 Den 10. februar 2020 anlagde Reyher sag ved Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg), idet selskabet i det væsentlige gjorde gældende, at det følger af dom af 18. januar 2017, Wortmann (C-365/15, EU:C:2017:19), at en borger, som en national myndighed har pålagt antidumpingtold i strid med EU-retten, har ret til ikke alene tilbagebetaling af det pågældende toldbeløb, men også til betaling af renter af beløbet for hele perioden fra betalingen af beløbet til tilbagebetalingen heraf. Reyher har desuden anført, at betalingen af antidumpingtold ikke kun skal anses for at være sket i strid med EU-retten i tilfælde af, at Domstolen erklærer den forordning, hvorved denne told blev indført, ugyldig, således som den gjorde i den nævnte dom, men også i tilfælde af, at en national ret fastslår, at en national myndighed har foretaget en urigtig anvendelse af denne forordning, idet den – som i det foreliggende tilfælde – med urette har pålagt en borger antidumpingtold på grundlag af denne.
- 35 I forelæggelsesafgørelsen har Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg) for det første indledningsvis anført, at det følger af § 236, stk. 1, i lov om skatter og afgifter, at en borger, der har anlagt et søgsmål til prøvelse af en afgørelse, hvorved den pågældende er blevet pålagt at betale antidumpingtold, såfremt det viser sig, at betalingen heraf ikke var skyldig efter lovgivningen, har krav på betaling af renter af det pågældende toldbeløb for perioden fra søgsmålets anlæggelse til tilbagebetalingen af beløbet. Dernæst har den forelæggende ret anført, at EF-toldkodeksens artikel 241, som fortolket af Domstolen i dom af 18. januar 2017, Wortmann (C-365/15, EU:C:2017:19), ikke er til hinder for anvendelsen af denne bestemmelse i lov om skatter og afgifter. Endelig er den forelæggende ret af den opfattelse, at EU-toldkodeksens artikel 116, der har erstattet EF-toldkodeksens artikel 241, og som er formuleret på en anden måde end denne, ikke finder anvendelse på tvisten i hovedsagen.
- 36 For det andet har den forelæggende ret anført, at ingen bestemmelse i EU-retten eller i national ret, der finder anvendelse på denne tvist, giver mulighed for at imødekomme Reyhers anmodning om betaling af renter for perioden fra det tidspunkt, hvor hovedtoldkontoret i Hamburg traf afgørelse om at pålægge selskabet at betale antidumpingtold, til selskabets anlæggelse af et søgsmål til prøvelse af denne afgørelse.

- 37 For det tredje og sidste ønsker den forelæggende ret oplyst, om Domstolens praksis gør det muligt at imødekomme denne anmodning for den omhandlede periode. I denne henseende har den navnlig anført, at det synes at fremgå af dom af 19. juli 2012, Littlewoods Retail m.fl. (C-591/10, EU:C:2012:478), at i tilfælde, hvor en national myndighed har pålagt en borger at betale en afgift på baggrund af en urigtig anvendelse af en EU-retsakt eller en EU-retlig bestemmelse, og hvor en national ret har fastslået, at en sådan tilsidesættelse af EU-retten foreligger, har den pågældende borger ret til ikke alene tilbagebetaling af det uretmæssigt betalte afgiftsbeløb, men også til betaling af renter af beløbet for hele perioden fra betalingen af beløbet til tilbagebetalingen heraf. Den har desuden anført, at formålet med denne dom og den retspraksis, som den er en del af, synes at være at genoprette den situation, som en sådan borger ville have befundet sig i, hvis EU-retten ikke var blevet tilsidesat, ved at give den pågældende mulighed for at få hele det beløb, som vedkommende ville have rådet over, hvis ulovligheden ikke var sket, tilbage.
- 38 På denne baggrund har Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »Foreligger der også en tilsidesættelse af EU-retten, der er en betingelse for det EU-retlige rentekrav, som [Domstolen] har udviklet, såfremt en myndighed i en medlemsstat ved anvendelse af EU-retten fastsætter en afgift, men en ret i en medlemsstat senere fastslår, at de faktiske forudsætninger for opkrævningen af afgiften ikke foreligger?«

Sag C-427/20

- 39 Flexi Montagetechnik er et selskab med hjemsted i Tyskland, der har importeret boltkarabinhager til anvendelse ved fremstilling af hundesnøre til Den Europæiske Union.
- 40 Hovedtoldkontoret i Kiel fandt, at disse boltkarabinhager henhørte under en anden position i den kombinerede nomenklatur i bilag I til forordning nr. 2658/87 end den, som Flexi Montagetechnik havde angivet, og at de derfor skulle pålægges en højere importafgift end det beløb, som selskabet havde betalt. Hovedtoldkontoret traf derfor afgørelse om at ændre importafgiftsbeløbet i overensstemmelse hermed.
- 41 Flexi Montagetechnik betalte forskellen mellem det oprindeligt betalte importafgiftsbeløb og det beløb, der fremgik af denne ændring, men indledte i september 2014 en retslig procedure, der endte med, at Bundesfinanzhof (forbundsdomstol i skatte- og afgiftsretlige sager, Tyskland) den 20. juni 2017 afsagde en dom, hvorved den fastslog, at de pågældende boltkarabinhager henhørte under den position, som selskabet havde angivet, hvorfor den annullerede de akter, hvorved hovedtoldkontoret i Kiel havde ændret importafgiftsbeløbet.
- 42 Hovedtoldkontoret tilbagebetalte herefter forskellen mellem det importafgiftsbeløb, som Flexi Montagetechnik oprindeligt havde betalt, og beløbet som senere ændret, til selskabet. Det afslog derimod at betale selskabet renter af denne forskel for perioden fra betalingen af afgiften til den delvise tilbagebetaling heraf, og efterfølgende afslog det den administrative klage over afslaget, som blev indgivet.
- 43 Flexi Montagetechnik anlagde et søgsmål til prøvelse af dette afslag, hvorefter det nævnte hovedtoldkontor betalte selskabet renter for perioden fra indledningen af den i denne doms præmis 41 nævnte retslige procedure til det tidspunkt, hvor selskabet fik tilbagebetalt forskellen mellem det importafgiftsbeløb, som det oprindeligt havde betalt, og beløbet som senere ændret.

- 44 I forelæggelsesafgørelsen har Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg), der skal træffe afgørelse i søgsmålet, givet udtryk for tvivl om, hvorvidt Flexi Montagetechnik, i mangel af bestemmelser i den afledte EU-ret eller i national ret herom, af Domstolens praksis kan udlede en ret til betaling af renter af det beløb, som toldmyndigheden opkrævede i strid med EU-retten, for perioden fra betalingen af dette beløb til selskabets indledning af den nævnte retslige procedure.
- 45 De betragtninger, som den forelæggende ret har anlagt herom, svarer i det væsentlige til de betragtninger, der ligger til grund for dens forelæggelsesafgørelse i sag C-419/20, således som disse er sammenfattet i denne doms præmis 35-37.
- 46 På denne baggrund har Finanzgericht Hamburg (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Hamburg) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »Foreligger der også en tilsidesættelse af EU-retten, der er en betingelse for det EU-retlige rentekrav, som [Domstolen] har udviklet, såfremt en national myndighed i strid med EU-rettens bestemmelser fastsætter en afgift, og en ret i en medlemsstat fastslår denne tilsidesættelse af EU-retten?«

Retsforhandlingerne for Domstolen

- 47 Ved afgørelse truffet af Domstolens præsident den 9. oktober 2020 er sagerne C-415/20, C-419/20 og C-427/20 blevet forenet med henblik på retsforhandlingernes skriftlige del.
- 48 Ved Domstolens afgørelse af 27. april 2021 er sagerne ligeledes blevet forenet med henblik på retsforhandlingernes mundtlige del og dommen.

Om de præjudicielle spørgsmål

- 49 Som det fremgår af oplysningerne i forelæggelsesafgørelserne i de tre forenede sager, således som de er sammenfattet i denne doms præmis 23-27, 31-37 og 41-45, overlapper de forskellige spørgsmål, der er forelagt Domstolen, hinanden på flere punkter, og de skal derfor behandles samlet.
- 50 Henset til den respektive ordlyd af disse forskellige spørgsmål og de problemstillinger, der ligger til grund for dem, således som de fremgår af disse præmisser, må det antages, at den forelæggende ret med de nævnte spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om de EU-retlige principper om borgernes ret til tilbagebetaling af pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt dem at betale i strid med EU-retten, og til betaling af renter af disse pengebeløb skal fortolkes således, at de:
- for det første finder anvendelse, såfremt de omhandlede pengebeløb svarer til dels eksportrestitutioner, som en borger først er blevet nægtet i strid med EU-retten og derefter er blevet tildelt for sent, dels en økonomisk sanktion, som denne borger er blevet pålagt som følge af denne tilsidesættelse
 - for det andet finder anvendelse, når det følger af en afgørelse fra Domstolen eller en national ret, at betaling af eksportrestitutioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller pålagt af en national

myndighed på grundlag af enten en urigtig fortolkning eller en urigtig anvendelse af EU-retten, og

- for det tredje er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at når betaling af eksportrestititioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller pålagt i strid med EU-retten, skal der for det første kun betales renter, hvis der er anlagt et søgsmål med henblik på at opnå betaling eller tilbagebetaling af det omhandlede pengebeløb, og for det andet kun for perioden fra anlæggelsen af dette søgsmål til det tidspunkt, hvor den kompetente ret træffer afgørelse, men ikke for den forudgående periode.
- 51 I denne henseende bemærkes for det første, at det følger af Domstolens faste praksis, at enhver borger, som en national myndighed har pålagt at betale en skat, told eller anden afgift i strid med EU-retten, i henhold til EU-retten først og fremmest har ret til tilbagebetaling af det hertil svarende pengebeløb fra den pågældende medlemsstat (jf. i denne retning dom af 9.11.1983, *San Giorgio*, 199/82, EU:C:1983:318, præmis 12, af 8.3.2001, *Metallgesellschaft m.fl.*, C-397/98 og C-410/98, EU:C:2001:134, præmis 84, og af 9.9.2021, *Hauptzollamt B (Fakultativ afgiftslempelse)*, C-100/20, EU:C:2021:716, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 En sådan borger har desuden, ligeledes i henhold til EU-retten, ret til ikke alene tilbagebetaling af det uretmæssigt opkrævede pengebeløb, men også til betaling af renter som kompensation for den manglende rådighed over dette beløb (jf. dom af 19.7.2012, *Littlewoods Retail m.fl.*, C-591/10, EU:C:2012:478, præmis 24-26, og af 9.9.2021, *Hauptzollamt B (Fakultativ afgiftslempelse)*, C-100/20, EU:C:2021:716, præmis 26 og 27).
- 53 Denne ret til tilbagebetaling af pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt en borger at betale i strid med EU-retten, og til betaling af renter af disse beløb, er udtryk for et almindeligt princip om tilbagesøgning af beløb erlagt i urigtig formening om skyld (jf. i denne retning dom af 6.9.2011, *Lady & Kid m.fl.*, C-398/09, EU:C:2011:540, præmis 18, 20 og 26).
- 54 Henset til den almindelig karakter af det princip, som retten til tilbagebetaling og retten til rentebetaling er udtryk for, må det for det første lægges til grund, at disse to rettigheder finder anvendelse i tilfælde, hvor det pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt en borger at betale, udgør en økonomisk sanktion, der med urette er pålagt i henhold til en EU-retsakt eller bestemmelser i national ret, som denne medlemsstat har vedtaget med henblik på at iværksætte eller gennemføre en sådan retsakt eller sikre overholdelsen heraf. Ligesom en skat, told eller enhver anden afgift, der er betalt i strid med EU-retten, skal en sådan økonomisk sanktion derfor tilbagebetales til borgeren, der ligeledes har krav på renter som kompensation for den manglende rådighed over det hertil svarende pengebeløb.
- 55 Det følger heraf, at disse rettigheder navnlig finder anvendelse på en økonomisk sanktion som den i sag C-415/20 omhandlede, der skal gøre det muligt for medlemsstaterne at sikre overholdelsen af EU-lovgivningen om eksportrestititioner for landbrugsprodukter, således som dette følger af den praksis fra Domstolen, som den forelæggende ret har henvist til (jf. i denne retning dom af 11.7.2002, *Käserei Champignon Hofmeister*, C-210/00, EU:C:2002:440, præmis 40, 60 og 66).
- 56 Hvad for det andet angår spørgsmålet om, hvorvidt retten til betaling af renter i øvrigt skal finde anvendelse i tilfælde, hvor sådanne eksportrestititioner – efter at en borger, der har ansøgt om tildeling heraf, i strid med EU-retten er blevet nægtet dem af den kompetente nationale myndighed – er blevet betalt for sent til denne borger, bemærkes, at en sådan situation er

karakteriseret ved, at den berørte borger i en given periode har været frataget et pengebeløb svarende til disse eksportrestitutioner på grund af den for sene betaling, der selv er konsekvensen af en tilsidesættelse af EU-retten.

- 57 Denne situation er sammenlignelig med situationen for en borger, som i en given periode har været frataget et pengebeløb svarende til en skat, told eller anden afgift opkrævet af en medlemsstat i strid med EU-retten, og som følgelig har ret til betaling af renter som kompensation for den manglende rådighed over dette pengebeløb, i overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 52.
- 58 Det må derfor analogt medgives, at såfremt eksportrestitutioner i strid med EU-retten er blevet betalt for sent til en borger, har denne borger ret til betaling af renter som kompensation for den manglende rådighed over det pågældende beløb.
- 59 Det følger således af denne doms præmis 51-58, at de EU-retlige principper om borgernes ret til tilbagebetaling af pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt dem at betale i strid med EU-retten, og til betaling af renter af disse pengebeløb skal fortolkes således, at de finder anvendelse, såfremt de omhandlede pengebeløb svarer til dels eksportrestitutioner, som en borger først er blevet nægtet i strid med EU-retten og derefter er blevet tildelt for sent, dels en økonomisk sanktion, som denne borger er blevet pålagt som følge af denne tilsidesættelse.
- 60 For det andet følger det af Domstolens faste praksis, der er nævnt i denne doms præmis 51 og 52, at det er det forhold, at betalingen af en skat, told eller anden afgift er blevet pålagt af en national myndighed »i strid med EU-retten«, der underbygger og begrundet retten for borgere, der med urette har betalt det hertil svarende beløb, til tilbagebetaling heraf fra den medlemsstat, der har opkrævet det, og til betaling af renter fra denne.
- 61 I denne henseende bemærkes indledningsvis, at en sådan tilsidesættelse kan vedrøre enhver EU-retsregel, uanset om der er tale om en bestemmelse i den primære ret eller i den afledte ret (jf. dom af 9.11.1983, *San Giorgio*, 199/82, EU:C:1983:318, præmis 12, og af 9.9.2021, *Hauptzollamt B (Fakultativ afgiftslempelse)*, C-100/20, EU:C:2021:716, præmis 26), eller om et almindeligt EU-retligt princip (jf. dom af 9.9.2021, *Hauptzollamt B (Fakultativ afgiftslempelse)*, C-100/20, EU:C:2021:716, præmis 28).
- 62 Hvad dernæst angår karakteren af denne tilsidesættelse fremgår det af denne doms præmis 53-59, at den ret til tilbagebetaling og til betaling af renter, som borgerne har i henhold til EU-retten, er udtryk for et almindeligt princip, hvis anvendelse ikke er begrænset til visse tilsidesættelser af EU-retten eller udelukket, når der er tale om andre tilsidesættelser.
- 63 Det følger heraf, at disse rettigheder kan påberåbes ikke alene i tilfælde, hvor en national myndighed har pålagt en borger at betale et pengebeløb i form af f.eks. en afgift, en skat eller en antidumpingtold på grundlag af en EU-retsakt, der viser sig at være ulovlig (jf. i denne retning dom af 27.9.2012, *Zuckerfabrik Jülich m.fl.*, C-113/10, C-147/10 og C-234/10, EU:C:2012:591, præmis 65 og 69, og af 18.1.2017, *Wortmann*, C-365/15, EU:C:2017:19, præmis 34 og 37), men også i andre tilfælde.
- 64 De kan således navnlig påberåbes i tilfælde, hvor en borger er blevet pålagt at betale en skat eller afgift på grundlag af en national lovgivning, der viser sig at være i strid med en bestemmelse i den primære eller afledte EU-ret (jf. i denne retning dom af 8.3.2001, *Metallgesellschaft m.fl.*, C-397/98 og C-410/98, EU:C:2001:134, præmis 82-84 og 96, og af 15.10.2014, *Nicula*, C-331/13,

EU:C:2014:2285, præmis 27-31), og desuden i tilfælde, hvor det viser sig, at det er ved en i henseende til EU-retten urigtig anvendelse af en EU-retsakt eller en national lovgivning til iværksættelse eller gennemførelse af en sådan retsakt, at en national myndighed har pålagt borgeren at betale en afgift (jf. i denne retning dom af 19.7.2012, Littlewoods Retail m.fl., C-591/10, EU:C:2012:478, præmis 10, 11 og 34, og af 9.9.2021, Hauptzollamt B (Fakultativ afgiftslempelse), C-100/20, EU:C:2021:716, præmis 25-36).

- 65 Det fremgår imidlertid af de oplysninger, som den forelæggende ret har afgivet, at de tre retlige og faktiske situationer, som den har anmodet Domstolen om at tage stilling til, henhører under sidstnævnte tilfælde. Disse oplysninger viser nemlig, at det for så vidt angår sag C-415/20 var på grundlag af en urigtig anvendelse af EU-retten, der udsprang af en urigtig fortolkning af denne, at den pågældende nationale myndighed afslog at tildele en virksomhed eksportrestitutioner og pålagde denne en økonomisk sanktion. På samme måde var det i sagerne C-419/20 og C-427/20 på grundlag af en urigtig anvendelse af EU-retten, der udsprang af en retlig fejl eller en urigtig bedømmelse af de faktiske omstændigheder, at de pågældende nationale myndigheder pålagde virksomheder henholdsvis antidumpingtold og importafgifter.
- 66 Endelig fremgår det af Domstolens praksis, at en tilsidesættelse af EU-retten, der giver den berørte borger ret til tilbagebetaling og betaling af renter og tilsvarende forpligter den omhandlede medlemsstat til at foretage denne tilbagebetaling og rentebetaling, kan fastslås ikke alene af Unionens retsinstanser (jf. i denne retning dom af 18.1.2017, Wortmann, C-365/15, EU:C:2017:19, præmis 37), der er enekompetente til at annullere en EU-retsakt eller kende denne ugyldig (dom af 22.10.1987, Foto-Frost, 314/85, EU:C:1987:452, præmis 15-20, og af 6.10.2015, Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, præmis 62), men også af en national ret, uanset om denne skal drage konsekvenserne af, at Unionens retsinstanser forudgående har fastslået, at en retsakt er ulovlig eller ugyldig (jf. i denne retning dom af 18.1.2017, Wortmann, C-365/15, EU:C:2017:19, præmis 38), eller fastslå, at en retsakt vedtaget af en national myndighed er behæftet med en fejl som følge af en urigtig gennemførelse af EU-retten.
- 67 I denne henseende skal det fremhæves, at ansvaret for at sikre, at EU-retten anvendes fuldt ud i alle medlemsstaterne, og for at garantere retsbeskyttelsen af borgernes rettigheder i henhold til EU-retten ved artikel 19 TEU er betroet ikke alene Unionens retsinstanser selv, men også de nationale retter, der således i samarbejde med disse har til opgave at sikre overholdelsen af lov og ret ved fortolkningen og anvendelsen af traktaterne, således som generaladvokaten har anført i punkt 82 og 83 i forslaget til afgørelse.
- 68 De nationale retter har desuden i tilfælde af tvivl om fortolkningen af EU-retten i et givet tilfælde, alt efter omstændighederne, ret eller pligt til at forelægge præjudicielle spørgsmål for Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF, idet det bemærkes, at præjudicielle domme om fortolkningsspørgsmål afsagt af Domstolen i nødvendigt omfang belyser og præciserer betydningen og rækkevidden af de retsregler, der fortolkes i dommen, således som de skal forstås og anvendes, henholdsvis burde have været forstået og anvendt fra deres ikrafttræden (dom af 7.8.2018, Hochtief, C-300/17, EU:C:2018:635, præmis 55).
- 69 Det følger derfor af denne doms præmis 59-68, at de EU-retlige principper om borgernes ret til tilbagebetaling af pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt dem at betale i strid med EU-retten, og til betaling af renter af disse beløb skal fortolkes således, at de – generelt og uden at det berører de nærmere regler for udøvelsen af disse rettigheder i et givet tilfælde – finder anvendelse, når det følger af en afgørelse fra Domstolen eller en national ret, at betaling af

eksportrestitutioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller pålagt af en national myndighed på grundlag af enten en urigtig fortolkning eller en urigtig anvendelse af EU-retten.

- 70 For det tredje og sidste har den i denne doms præmis 52 omhandlede ret til betaling af renter, således som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i denne præmis, til formål at kompensere for den manglende rådighed over det pengebeløb, som den berørte borger uretmæssigt er blevet frataget.
- 71 Denne kompensation kan alt efter omstændighederne ydes efter de regler, der er fastsat i den relevante EU-lovgivning, eller – i mangel af heraf – efter de regler, der finder anvendelse i henhold til national ret.
- 72 I det foreliggende tilfælde vedrører tvisterne i hovedsagerne i sag C-419/20 og sag C-427/20, således som den forelæggende ret har anført, pengebeløb i form af ikke-skyldige toldafgifter. Tilbagebetaling af denne told er i et vist omfang reguleret af en ordning, der er vedtaget af EU-lovgiver, nemlig den, der finder anvendelse på toldområdet, således som det følger af denne doms præmis 3-6. Derimod vedrører tvisten i hovedsagen i sag C-415/20 pengebeløb i form af eksportrestitutioner for landbrugsprodukter, der er betalt for sent, samt en økonomisk sanktion, der er pålagt med urette. De relevante bestemmelser i EU-lovgivningen, der finder anvendelse på området, og som er nævnt i denne doms præmis 7-9, indeholder imidlertid ikke en ordning, der er sammenlignelig med den, der er indført for ikke-skyldige toldafgifter.
- 73 I betragtning af denne forskel i situationen skal det indledningsvis bemærkes, at det følger af Domstolens praksis, at tilbagebetaling af ikke-skyldige toldafgifter, som fastsat i EF-toldkodeksens artikel 236, stk. 1, der ifølge den forelæggende ret finder anvendelse *ratione temporis*, skal give anledning til betaling af renter (jf. i denne retning dom af 18.1.2017, Wortmann, C-365/15, EU:C:2017:19, præmis 36-38). Desuden finder den undtagelse til dette almindelige princip, der er omhandlet i EF-toldkodeksens artikel 241, ikke anvendelse i en situation, hvor grunden til, at tolden ikke er skyldig, er, at den, som i det foreliggende tilfælde, er blevet opkrævet i strid med EU-retten (jf. i denne retning dom af 18.1.2017, Wortmann, C-365/15, EU:C:2017:19, præmis 25-27). Som generaladvokaten har anført i punkt 103 og 109 i forslaget til afgørelse, gælder det samme for den undtagelse, der er omhandlet i EU-toldkodeksens artikel 116, stk. 6, som nu i det væsentlige gengiver indholdet af EF-toldkodeksens artikel 241.
- 74 Under disse omstændigheder skal det dernæst hvad angår både de toldafgifter, der er omhandlet i sagerne C-419/20 og C-427/20, og den økonomiske sanktion i sag C-415/20, bemærkes, således som det følger af Domstolens faste praksis, at det i mangel af EU-retlige bestemmelser tilkommer hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at fastsætte de nærmere regler, i henhold til hvilke der skal betales renter i tilfælde af tilbagebetaling af pengebeløb, der er opkrævet i strid med EU-retten. Disse regler skal dog overholde ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet, idet opfyldelsen af dette krav navnlig indebærer, at de ikke må gøre det uforholdsmæssigt vanskeligt eller i praksis umuligt at udøve retten til betaling af renter som sikret ved EU-retten (jf. dom af 19.7.2012, Littlewoods Retail m.fl., C-591/10, EU:C:2012:478, præmis 27 og 28, og af 6.10.2015, Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, præmis 26 og 27). Tilsvarende krav gælder ligeledes i tilfælde af for sen betaling af et pengebeløb, der er skyldigt i henhold til EU-retten, såsom det eksportrestitutionsbeløb, der er omhandlet i sag C-415/20.

- 75 Navnlig må sådanne regler for betaling af renter ikke fratage den berørte borger en passende kompensation for det tab, der er forårsaget denne, hvilket navnlig forudsætter, at de renter, der betales til den pågældende, dækker hele perioden fra det tidspunkt, hvor det omhandlede pengebeløb alt efter omstændighederne blev betalt af eller skulle have været betalt til vedkommende, til det tidspunkt, hvor beløbet tilbagebetales eller betales (jf. i denne retning dom af 18.4.2013, *Irimie*, C-565/11, EU:C:2013:250, præmis 26-28, og af 23.4.2020, *Sole-Mizo og Dalmandi Mezögazdasági*, C-13/18 og C-126/18, EU:C:2020:292, præmis 43, 49 og 51).
- 76 Det følger heraf, at EU-retten er til hinder for en retlig ordning, som ikke opfylder dette krav, og som følgelig ikke muliggør den faktiske udøvelse af den ret til tilbagebetaling og til rentebetaling, som EU-retten sikrer (jf. i denne retning dom af 18.4.2013, *Irimie*, C-565/11, EU:C:2013:250, præmis 29, og af 15.10.2014, *Nicula*, C-331/13, EU:C:2014:2285, præmis 38 og 39).
- 77 EU-retten er derfor til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagerne omhandlede, hvorefter der kun kan betales renter af pengebeløb, hvis betaling en borger alt efter omstændighederne er blevet pålagt eller nægtet i strid med EU-retten, som de i hovedsagerne omhandlede betalinger, for perioden fra anlæggelsen af søgsmål med henblik på at opnå tilbagebetaling eller tildeling af disse pengebeløb til det tidspunkt, hvor den kompetente ret træffer afgørelse, men ikke for den forudgående periode. Den berørte borger skal nemlig ligeledes kunne kræve og opnå renter for perioden fra det tidspunkt, hvor det omhandlede pengebeløb blev betalt til den pågældende medlemsstat eller skulle have været tildelt borgeren af denne medlemsstat, til tidspunktet for anlæggelsen af et sådant søgsmål.
- 78 Med hensyn til den forelæggende rets spørgsmål om, hvorvidt en national lovgiver kan fastsætte, at der under alle omstændigheder kun kan betales renter til borgere, der har anlagt et søgsmål med henblik på at opnå tilbagebetaling eller tildeling af pengebeløb, hvis betaling er blevet pålagt eller nægtet dem i strid med EU-retten, men ikke til borgere, som blot har indgivet en anmodning om fornyet prøvelse eller en forudgående administrativ klage til den kompetente nationale myndighed, som er blevet afslået ved en udtrykkelig eller stiltiende afgørelse truffet af denne myndighed, skal det endelig præciseres, at den effektive udøvelse af de rettigheder, der er sikret ved EU-retten, principielt ikke forudsætter, at de nationale myndigheder af egen drift tilbagebetaler eller betaler sådanne beløb og betaler renter, når borgerne ikke har taget retslige skridt med henblik på overholdelsen af disse rettigheder.
- 79 Som anført i denne doms præmis 74 skal den skønsmargen, som medlemsstaterne i mangel af EU-retlige bestemmelser har til at fastsætte de nærmere regler for betaling af renter af pengebeløb, der er betalt til dem med urette, eller som de med urette har tilbageholdt, udøves under overholdelse af effektivitetsprincippet og må som følge heraf navnlig ikke medføre, at det bliver uforholdsmæssigt vanskeligt eller i praksis umuligt at udøve de rettigheder, som tillægges borgerne i henhold til Unionens retsorden.
- 80 Dette spørgsmål skal i henhold til Domstolens faste praksis, i hvert enkelt tilfælde, hvor det opstår, selv bedømmes under hensyn til, hvilken stilling den eller de pågældende nationale bestemmelser indtager i den samlede procedure, herunder forløbet af denne procedure og disse bestemmelsers særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser (dom af 6.10.2015, *Târşia*, C-69/14, EU:C:2015:662, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis). Efter disse betragtninger skal der navnlig tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retsplejeordning, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (dom af 14.12.1995, *Peterbroeck*, C-312/93, EU:C:1995:437, præmis 14, og af 6.10.2021, *Conorzio Italian Management og Catania Multiservizi*, C-561/19,

EU:C:2021:799, præmis 63). Desuden skal det, således som det fremgår af denne doms præmis 75, afgøres, om de nationale retsregler om renter, der er relevante i et givet tilfælde, medfører, at den berørte borger fratages en passende kompensation for det tab, der er forårsaget denne.

- 81 Det er i lyset af disse betragtninger, at det tilkommer den nationale ret at efterprøve, om den i hovedsagerne omhandlede nationale lovgivning i det foreliggende tilfælde gør det uforholdsmæssigt vanskeligt for borgere, der, selv om de ikke har anlagt et søgsmål med henblik på at opnå betaling af et pengebeløb, som de er blevet nægtet, eller tilbagebetaling af et beløb, som de har betalt, dog har indgivet en anmodning om fornyet prøvelse eller en administrativ klage med samme formål, at udøve deres rettigheder. I forbindelse med denne analyse påhviler det navnlig den nationale ret at tage hensyn til og i givet fald foretage en afvejning af de interesser, der knytter sig til henholdsvis beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet, princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling samt til overholdelsen af EU-retten og de rettigheder, som borgerne har i henhold til denne.
- 82 Hvad angår omstændighederne i sag C-415/20 skal det imidlertid generelt og i lighed med det, som generaladvokaten har anført i punkt 124 i forslaget til afgørelse, bemærkes, at forelæggelsesafgørelsen og de skriftlige indlæg, der er indgivet til Domstolen, ikke indeholder oplysninger om forhold, der kan begrunde, at virksomheden, efter en sådan afvejning, kan blive nægtet retten til rentebetaling alene af den grund, at den ikke har anlagt et søgsmål med henblik på at opnå betaling af et beløb, som den er blevet nægtet, eller tilbagebetaling af et beløb, som den er blevet pålagt at betale i form af en økonomisk sanktion, i strid med EU-retten.
- 83 Hvad nærmere bestemt angår retssikkerhedsprincippet skal der tages hensyn til den omstændighed, at i en situation som den i sag C-415/20 omhandlede kan den kompetente nationale myndighed, uden at det berører tredjemands rettigheder, vedtage en afgørelse om tildeling af det pengebeløb, som oprindeligt blev nægtet, eller om tilbagebetaling af det beløb, hvis betaling oprindeligt blev pålagt, på en sådan måde, at betalingen af renter ikke kommer i modstrid med en endelig administrativ afgørelse, således som den kompetente myndighed synes at have gjort i det foreliggende tilfælde ved at ændre de oprindelige afgørelser, hvorved den afslog at tildele de eksportrestitutioner, som virksomheden ansøgte om, og derefter pålagde den en økonomisk sanktion.
- 84 Det følger således af denne doms præmis 70-83, at de EU-retlige principper om borgernes ret til tilbagebetaling af pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt dem at betale i strid med EU-retten, og til betaling af renter af disse beløb skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at når betaling af eksportrestitutioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller pålagt i strid med EU-retten, kan der kun betales renter for perioden fra anlæggelsen af et søgsmål med henblik på at opnå betaling af et pengebeløb, som borgerne er blevet nægtet, eller tilbagebetaling af et pengebeløb, som de har betalt, til det tidspunkt, hvor den kompetente ret træffer afgørelse, men ikke for den forudgående periode. Disse principper er derimod ikke i sig selv til hinder for, at det ved en sådan lovgivning fastsættes, at den nævnte betaling kun skal foretages, hvis et sådant søgsmål er blevet anlagt, for så vidt som dette ikke medfører, at det bliver uforholdsmæssigt vanskeligt for borgerne at udøve de rettigheder, som de har i henhold til EU-retten.

- 85 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at de EU-retlige principper om borgernes ret til tilbagebetaling af pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt dem at betale i strid med EU-retten, og til betaling af renter af disse beløb skal fortolkes således, at de:
- for det første finder anvendelse, såfremt de omhandlede pengebeløb svarer til dels eksportrestitutioner, som en borger først er blevet nægtet i strid med EU-retten og derefter er blevet tildelt for sent, dels en økonomisk sanktion, som denne borger er blevet pålagt som følge af denne tilsidesættelse
 - for det andet finder anvendelse, når det følger af en afgørelse fra Domstolen eller en national ret, at betaling af eksportrestitutioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller pålagt af en national myndighed på grundlag af enten en urigtig fortolkning eller en urigtig anvendelse af EU-retten, og
 - for det tredje er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at når betaling af eksportrestitutioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller pålagt i strid med EU-retten, kan der kun betales renter for perioden fra anlæggelsen af et søgsmål med henblik på at opnå betaling eller tilbagebetaling af det omhandlede pengebeløb til det tidspunkt, hvor den kompetente ret træffer afgørelse, men ikke for den forudgående periode. Disse principper er derimod ikke i sig selv til hinder for, at det ved en sådan lovgivning fastsættes, at den nævnte betaling kun skal foretages, hvis et sådant søgsmål er blevet anlagt, for så vidt som dette ikke medfører, at det bliver uforholdsmæssigt vanskeligt for borgerne at udøve de rettigheder, som de har i henhold til EU-retten.

Sagsomkostninger

- 86 Da sagernes behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

De EU-retlige principper om borgernes ret til tilbagebetaling af pengebeløb, som en medlemsstat har pålagt dem at betale i strid med EU-retten, og til betaling af renter af disse beløb skal fortolkes således, at de:

- **for det første finder anvendelse, såfremt de omhandlede pengebeløb svarer til dels eksportrestitutioner, som en borger først er blevet nægtet i strid med EU-retten og derefter er blevet tildelt for sent, dels en økonomisk sanktion, som denne borger er blevet pålagt som følge af denne tilsidesættelse**
- **for det andet finder anvendelse, når det følger af en afgørelse fra Domstolen eller en national ret, at betaling af eksportrestitutioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller**

pålagt af en national myndighed på grundlag af enten en urigtig fortolkning eller en urigtig anvendelse af EU-retten, og

- **for det tredje er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at når betaling af eksportrestitutioner, en økonomisk sanktion, antidumpingtold eller importafgifter alt efter omstændighederne er blevet afslået eller pålagt i strid med EU-retten, kan der kun betales renter for perioden fra anlæggelsen af et søgsmål med henblik på at opnå betaling eller tilbagebetaling af det omhandlede pengebeløb til det tidspunkt, hvor den kompetente ret træffer afgørelse, men ikke for den forudgående periode. Disse principper er derimod ikke i sig selv til hinder for, at det ved en sådan lovgivning fastsættes, at den nævnte betaling kun skal foretages, hvis et sådant søgsmål er blevet anlagt, for så vidt som dette ikke medfører, at det bliver uforholdsmæssigt vanskeligt for borgerne at udøve de rettigheder, som de har i henhold til EU-retten.**

Underskrifter